Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (ôsma komora)

z 19. septembra 2024*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Justičná spolupráca v občianskych veciach – Insolvenčné konania – Nariadenie (EÚ) 2015/848 – Článok 3 – Medzinárodná právomoc – Centrum hlavných záujmov samostatne zárobkovo činnej osoby – Pojem ‚hlavné miesto podnikania‘ – Pojem ‚podnik‘ – Predseda dozornej rady akciovej spoločnosti“

Vo veci C-501/23,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Bundesgerichtshof (Spolkový súdny dvor, Nemecko) z 29. júna 2023 a doručený Súdnemu dvoru 7. augusta 2023, ktorý súvisí s konaním:

DL

proti

Land Berlin,

SÚDNY DVOR (ôsma komora),

v zložení: predseda ôsmej komory N. Piçarra, predsedníčka tretej komory, vykonávajúca funkciu sudcu ôsmej komory K. Jürimäe (spravodajkyňa) a sudca N. Jääskinen,

generálna advokátka: L. Medina,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

– DL, v zastúpení: T. Winter, Rechtsanwalt,

– Európska komisia, v zastúpení: C. Vollrath a W. Wils, splnomocnení zástupcovia,

so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálnej advokátky, že vec bude prejednaná bez jej návrhov,

vyhlásil tento

* Jazyk konania: nemčina.

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 3 ods. 1 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/848 z 20. mája 2015 o insolvenčnom konaní (Ú. v. EÚ L 141, 2015, s. 19) v spojení s článkom 2 bodom 10 tohto nariadenia.

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi DL a Land Berlin (Spolková krajina Berlín, Nemecko) vo veci insolvenčného konania začatého spolkovou krajinou Berlín voči DL.

Právny rámec

3 Podľa odôvodnení 23, 24, 28, 37 a 38 nariadenia 2015/848:

„(23) Toto nariadenie umožňuje začatie hlavného insolvenčného konania v členskom štáte, ktorý je centrom hlavných záujmov dlžníka. Uvedené konanie má univerzálny rozsah a jeho cieľom je obsiahnuť všetok majetok dlžníka. Na ochranu rôznych záujmov toto nariadenie umožňuje začať vedľajšie insolvenčné konania, ktoré by prebiehali súčasne s hlavným insolvenčným konaním. Vedľajšie insolvenčné konania sa môžu začínať v členskom štáte, v ktorom má dlžník nejaký podnik. Účinky vedľajšieho insolvenčného konania sú obmedzené na majetok, ktorý sa nachádza na území tohto štátu. Potrebu jednotnosti na úrovni [Európskej únie] zabezpečujú povinné pravidlá na koordináciu s hlavným insolvenčným konaním.

(24) Ak sa v súvislosti s právnickou osobou alebo spoločnosťou začalo hlavné insolvenčné konanie v inom členskom štáte, ako je členský štát jej registrovaného sídla, malo by byť v súlade s judikatúrou Súdneho dvora Európskej únie možné začať vedľajšie insolvenčné konanie v členskom štáte registrovaného sídla, a to za predpokladu, že dlžník v tomto štáte vykonáva hospodársku činnosť s použitím ľudských zdrojov a majetku.

…

(28) Pri určovaní, či je centrum hlavných záujmov dlžníka zistiteľné tretími stranami, by sa mali osobitne brať do úvahy veritelia a ich chápanie toho, kde dlžník vykonáva správu svojich záujmov. To si môže v prípade zmeny centra hlavných záujmov vyžadovať včasné informovanie veriteľov o novom mieste, z ktorého dlžník vykonáva svoju činnosť, napríklad upozornením na zmenu adresy v obchodnej korešpondencii alebo zverejnením tohto nového miesta prostredníctvom iných vhodných prostriedkov.

…

(37) V období pred začatím hlavného insolvenčného konania by sa právo požiadať o začatie insolvenčného konania v členskom štáte, v ktorom má dlžník nejaký podnik, malo obmedziť len na miestnych veriteľov a orgány verejnej moci, alebo na prípady, v ktorých podľa práva členského štátu, kde má dlžník centrum svojich hlavných záujmov, nie je možné začať hlavné insolvenčné konanie. Dôvodom tohto obmedzenia je, aby sa žiadosti o začatie územných insolvenčných konaní pred uskutočnením hlavného insolvenčného konania obmedzili len na absolútne nevyhnutné prípady.

(38) Po začatí hlavného insolvenčného konania sa právo žiadať o začatie insolvenčného konania v členskom štáte, v ktorom má dlžník nejaký podnik, týmto nariadením neobmedzuje. Správca v hlavnom insolvenčnom konaní, alebo akákoľvek iná osoba splnomocnená zo zákona predmetného členského štátu môže požiadať o začatie vedľajšieho insolvenčného konania.“

4 Článok 2 bod 10 tohto nariadenia definuje „podnik“ ako „akékoľvek miesto prevádzky, na ktorom dlžník vykonáva alebo vykonával počas obdobia troch mesiacov pred podaním žiadosti o začatie hlavného insolvenčného konania inú ako prechodnú hospodársku činnosť s použitím ľudských zdrojov a majetku“.

5 Článok 3 uvedeného nariadenia, nazvaný „Medzinárodná právomoc“, stanovuje:

„1. Právomoc začať insolvenčné konanie majú súdy členského štátu, na ktorého území sa nachádza centrum hlavných záujmov dlžníka (ďalej len ‚hlavné insolvenčné konanie‘). Centrum hlavných záujmov dlžníka je miesto, kde dlžník pravidelne vykonáva správu svojich záujmov a ktoré je zistiteľné tretími stranami.

V prípade spoločnosti alebo právnickej osoby sa za centrum jej hlavných záujmov považuje miesto, kde má registrované sídlo, ak sa nepreukáže opak. Táto domnienka sa uplatňuje len vtedy, ak sa registrované sídlo neprenieslo do iného členského štátu počas obdobia troch mesiacov predchádzajúcich podaniu žiadosti o začatie insolvenčného konania.

V prípade samostatne zárobkovo činnej osoby sa za centrum hlavných záujmov považuje hlavné miesto jej podnikania, ak sa nepreukáže opak. Táto domnienka sa uplatňuje len vtedy, ak sa hlavné miesto podnikania fyzickej osoby neprenieslo do iného členského štátu počas obdobia troch mesiacov predchádzajúcich podaniu žiadosti o začatie insolvenčného konania.

V prípade akejkoľvek inej fyzickej osoby sa predpokladá, že centrom hlavných záujmov je miesto jej obvyklého pobytu, ak sa nepreukáže opak. Táto domnienka sa uplatňuje len vtedy, ak sa miesto obvyklého pobytu neprenieslo do iného členského štátu počas obdobia šiestich mesiacov predchádzajúcich podaniu žiadosti o začatie insolvenčného konania.

2. Ak sa centrum hlavných záujmov dlžníka nachádza na území niektorého členského štátu, súdy iného členského štátu majú právomoc začať insolvenčné konanie proti tomuto dlžníkovi len vtedy, ak má na území tohto iného členského štátu nejaký podnik. Účinky takéhoto konania sú obmedzené na majetok dlžníka nachádzajúci sa na území tohto členského štátu.

3. Ak sa insolvenčné konanie začalo podľa odseku 1, akékoľvek následné konanie začaté podľa odseku 2 sa považuje za vedľajšie insolvenčné konanie.

…“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

6 Dňa 18. augusta 2020 podala spolková krajina Berlín na Amtsgericht Charlottenburg (Okresný súd Charlottenburg, Nemecko) žiadosť o začatie insolvenčného konania voči DL (ďalej len „dlžník“). V čase podania žiadosti mal dlžník pobyt v Berlíne (Nemecko), Monaku, Los Angeles (Spojené štáty) a na ostrove Saint-Barthélemy (Francúzske Antily). Bol predsedom dozornej rady Landbell

AG, akciovej spoločnosti podľa nemeckého práva so sídlom v Mainzi (Nemecko). Jej majetok pozostával z bankového účtu v Monaku, ako aj majetkovej účasti v spoločnostiach podľa monackého práva, aktív, depozitu cenných papierov a majetkovej účasti v spoločnostiach v Nemecku.

7 Uznesením z 27. júla 2021 Amtsgericht Charlottenburg (Okresný súd Charlottenburg) zamietol túto žiadosť ako neprípustnú z dôvodu nedostatku miestnej príslušnosti.

8 Dňa 29. júna 2022 Landgericht Berlin (Krajinský súd Berlín, Nemecko), ktorý rozhodoval o „okamžitej sťažnosti“ („sofortige Beschwerde“) Finanzamt Wilmersdorf (Daňový úrad Wilmersdorf, Nemecko) ako veriteľa, zrušil toto uznesenie a vrátil vec Amtsgericht Charlottenburg (Okresný súd Charlottenburg), ktorý pôvodne začal vo veci konať. Landgericht Berlin (Krajinský súd Berlín) totiž uviedol, že centrum hlavných záujmov dlžníka sa nachádza na mieste, na ktorom dlžník vykonáva svoju samostatne zárobkovú činnosť ako predseda dozornej rady.

9 Konkrétne Landgericht Berlin (Krajinský súd Berlín) vo svojom uznesení z 29. júna 2022 konštatoval, že dlžník z dôvodu svojej funkcie predsedu dozornej rady akciovej spoločnosti založenej podľa nemeckého práva vykonával činnosť „samostatne zárobkovo činnej osoby“ v zmysle článku 3 ods. 1 tretieho pododseku prvej vety nariadenia 2015/848. Neuplatnil však domnienku stanovenú týmto ustanovením, podľa ktorej sa centrum hlavných záujmov dlžníka nachádza v jeho „hlavnom mieste podnikania“, ak sa nepreukáže opak. Odkázal najprv na pojem „podnik“ definovaný v článku 2 bode 10 toho istého nariadenia a uviedol, že v rámci svojej samostatne zárobkovej činnosti dlžník nevyužíval ľudské zdroje alebo majetok ani v Nemecku, ani na inom mieste. Následne uplatnením definície uvedenej v článku 3 ods. 1 prvom pododseku druhej vete nariadenia 2015/848, podľa ktorej je centrum hlavných záujmov dlžníka „miesto, kde dlžník pravidelne vykonáva správu svojich záujmov a ktoré je zistiteľné tretími stranami“, dospel k záveru, že nemecké súdy majú medzinárodnú právomoc začať insolvenčné konanie.

10 Dlžník, ktorý má pochybnosti o medzinárodnej príslušnosti nemeckých súdov, podal opravný prostriedok („Rechtsbeschwerde“) na Bundesgerichtshof (Spolkový súdny dvor, Nemecko), vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania. Tento dlžník sa domáha zrušenia rozhodnutia, ktoré vydal Landgericht Berlin (Krajinský súd Berlín), a zamietnutia okamžitej sťažnosti podanej veriteľom.

11 Vnútroštátny súd sa domnieva, že medzinárodnú právomoc nemeckých súdov treba posúdiť vzhľadom na článok 3 ods. 1 nariadenia 2015/848.

12 V tejto súvislosti po prvé uvádza, že podľa článku 3 ods. 1 prvého pododseku tohto nariadenia súdy členského štátu, na ktorého území sa nachádza centrum hlavných záujmov dlžníka, majú právomoc začať insolvenčné konanie. Podľa tohto ustanovenia „centrum hlavných záujmov dlžníka je miesto, kde dlžník pravidelne vykonáva správu svojich záujmov a ktoré je zistiteľné tretími stranami“. V osobitnom prípade, keď je dlžníkom samostatne zárobkovo činná osoba, stanovuje článok 3 ods. 1 tretí pododsek uvedeného nariadenia vyvrátiteľnú domnienku, podľa ktorej je centrom hlavných záujmov tejto osoby „hlavné miesto podnikania“. V prípade akejkoľvek inej fyzickej osoby sa v súlade s článkom 3 ods. 1 štvrtým pododsekom prvou vetou toho istého nariadenia predpokladá, že centrom hlavných záujmov je miesto jej obvyklého pobytu, ak sa nepreukáže opak.

13 Vnútroštátny súd sa rovnako ako Landgericht Berlin (Krajinský súd Berlín) domnieva, že dlžník v čase podania žiadosti o začatie insolvenčného konania bol „samostatne zárobkovo činn[ou] osob[ou]“ v zmysle článku 3 ods. 1 tretieho pododseku prvej vety nariadenia 2015/848.

14 Podľa vnútroštátneho súdu sa tieto pojmy majú v práve Únie vykladať autonómne. Samostatne zárobková činnosť sa vyznačuje jednak tým, že dotknutá osoba svoje činnosti vykonáva vo svojom vlastnom mene, na svoj vlastný účet a na svoju vlastnú zodpovednosť a že jednak znáša hospodárske riziko spojené s výkonom tejto činnosti. Táto osoba koná na vlastný účet a na svoju vlastnú zodpovednosť, slobodne si organizuje spôsob výkonu svojej práce a poberá honoráre tvoriace jej príjmy.

15 Vo veci samej sú tieto podmienky v prípade dlžníka splnené, keďže bol predsedom dozornej rady akciovej spoločnosti založenej podľa nemeckého práva a podľa tohto práva dozorná rada nedostávala pokyny od vedenia akciovej spoločnosti. Okrem toho podľa zistení Landgericht Berlin (Krajinský súd Berlín) mohol dlžník znášať riziko spojené s odmenou.

16 Po druhé podľa článku 3 ods. 1 tretieho pododseku prvej vety nariadenia 2015/848 sa v prípade samostatne zárobkovo činnej osoby za centrum hlavných záujmov považuje hlavné miesto jej podnikania. „Podnik“ v zmysle článku 2 bodu 10 tohto nariadenia odkazuje na akékoľvek miesto prevádzky, na ktorom dlžník vykonáva inú ako prechodnú hospodársku činnosť s použitím ľudských zdrojov a majetku.

17 Vzhľadom na konštatovanie Landgericht Berlin (Krajinský súd Berlín), podľa ktorého nebolo potrebné uplatniť domnienku uvedenú v článku 3 ods. 1 treťom pododseku prvej vete nariadenia 2015/848 z dôvodu, že dlžník v rámci svojej samostatnej zárobkovej činnosti nevyužíval ľudské zdroje alebo majetok, sa vnútroštátny súd pýta na relevantnosť takejto požiadavky na určenie hlavného miesta podnikania samostatne zárobkovo činnej osoby.

18 Podľa vnútroštátneho súdu, ak by sa táto požiadavka vyžadovala, bolo by potrebné vychádzať z toho, že dlžník nemá „podnik“ v zmysle článku 2 bodu 10 nariadenia 2015/848. Vzniká tak otázka, či miesto, kde sa vykonáva samostatná zárobková činnosť, možno v súlade s článkom 3 ods. 1 tretím pododsekom prvou vetou tohto nariadenia považovať za miesto, kde sa nachádza centrum hlavných záujmov dlžníka, ak sa nepreukáže opak.

19 V prípade kladnej odpovede na túto druhú otázku by skutočnosť, že centrum hlavných záujmov dlžníka sa tiež nachádza na nemeckom území, predstavovala v súlade s článkom 3 ods. 1 tretím pododsekom prvou vetou nariadenia 2015/848 vyvrátiteľnú domnienku.

20 Naopak v prípade zápornej odpovede na dve predchádzajúce otázky tak vzniká otázka, či sa uplatní domnienka uvedená v článku 3 ods. 1 štvrtom pododseku prvej vete tohto nariadenia a či fyzická osoba, ktorá na účely svojej samostatne zárobkovej činnosti nevedie „podnik“ v zmysle článku 3 ods. 1 tretieho pododseku prvej vety toho istého nariadenia, spadá pod pojem „ak[ákoľvek] in[á] fyzick[á] osob[a]“ uvedený v prvom ustanovení.

21 Vnútroštátny súd v tejto súvislosti spresňuje, že Landgericht Berlin (Krajinský súd Berlín) nezohľadnil domnienku stanovenú v článku 3 ods. 1 štvrtom pododseku prvej vete nariadenia 2015/848 a uplatnil článok 3 ods. 1 prvý pododsek druhú vetu tohto nariadenia. Ak by bola domnienka podľa článku 3 ods. 1 štvrtého pododseku prvej vety uvedeného nariadenia relevantná, musel by sa najprv zistiť obvyklý pobyt dlžníka pri podaní žiadosti o začatie

insolvenčného konania. Následne by bolo potrebné preskúmať, či skutkové okolnosti, ktoré sa ešte majú zistiť, umožňujú vyvrátenie tejto domnienky. Takýto výklad by si vyžadoval zrušenie uznesenia Landgericht Berlin (Krajinský súd Berlín).

22 Za týchto okolností Bundesgerichtshof (Spolkový súdny dvor) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Má sa článok 3 ods. 1 tretí pododsek prvá veta nariadenia [2015/848] v spojení s článkom 2 bodom 10 [tohto nariadenia] vykladať v tom zmysle, že miesto prevádzky samostatne zárobkovo činnej osoby predstavuje podnik aj vtedy, ak vykonávaná činnosť nepredpokladá použitie ľudských zdrojov a majetku?

2. Pokiaľ je odpoveď na prvú otázku záporná: Má sa článok 3 ods. 1 tretí pododsek prvá veta nariadenia [2015/848] vykladať v tom zmysle, že vtedy, ak samostatne zárobkovo činná osoba nevedie podnik v zmysle článku 2 bodu 10 [tohto] nariadenia, až kým sa nepreukáže opak, sa predpokladá, že za centrum jej hlavných záujmov sa považuje miesto, na ktorom vykonáva samostatne zárobkovú činnosť?

3. Pokiaľ je odpoveď na druhú otázku záporná: Má sa článok 3 ods. 1 nariadenia [2015/848] vykladať v tom zmysle, že v prípade samostatne zárobkovo činnej osoby, ktorá nevedie podnik v zmysle článku 2 bodu 10 tohto nariadenia, ak sa nepreukáže opak, sa podľa článku 3 ods. 1 štvrtého pododseku prvej vety uvedeného nariadenia, predpokladá, že centrum jej hlavných záujmov je miesto obvyklého pobytu?“

O prejudiciálnych otázkach

Úvodné pripomienky

23 Dlžník vo svojich písomných pripomienkach spochybňuje posúdenie vnútroštátneho súdu, podľa ktorého v čase podania žiadosti o začatie insolvenčného konania bol „samostatne zárobkovo činn[ou] osob[ou]“ v zmysle článku 3 ods. 1 tretieho pododseku prvej vety nariadenia 2015/848. Podľa dlžníka činnosť, ktorú vykonáva ako predseda dozornej rady, ktorá je navyše len druhoradá, nespadá pod tento pojem vzhľadom na podmienky výkonu tejto činnosti.

24 Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora pri otázkach týkajúcich sa výkladu práva Únie položených vnútroštátnym súdom v rámci právnej úpravy a skutkových okolností, ktoré tento súd vymedzí na svoju vlastnú zodpovednosť a ktorých správnosť Súdnemu dvoru neprináleží preverovať, platí prezumpcia relevantnosti. Súdny dvor môže návrh vnútroštátneho súdu zamietnuť len vtedy, ak je zjavné, že požadovaný výklad práva Únie nemá nijakú súvislosť s existenciou alebo predmetom sporu vo veci samej, pokiaľ ide o hypotetický problém, alebo ak Súdny dvor nedisponuje skutkovými a právnymi podkladmi potrebnými na užitočnú odpoveď na otázky, ktoré sú mu položené (rozsudok z 22. septembra 2016, Breitsamer und Ulrich, C-113/15, EU:C:2016:718, bod 33, ako aj citovaná judikatúra).

25 Uvedená prezumpcia relevantnosti nemôže byť vyvrátená len samotnou okolnosťou, že jeden z účastníkov konania vo veci samej popiera určité skutočnosti, ktorých správnosť Súdnemu dvoru neprináleží preverovať a od ktorých závisí vymedzenie predmetu tohto sporu (rozsudok z 22. septembra 2016, Breitsamer und Ulrich, C-113/15, EU:C:2016:718, bod 34, ako aj citovaná judikatúra).

26 V prejednávanej veci, ako bolo uvedené v bode 13 tohto rozsudku, vnútroštátny súd výslovne uviedol, že nespochybňuje skutočnosť, ktorú konštatoval Landgericht Berlin (Krajinský súd Berlín), podľa ktorej bol dlžník v čase podania žiadosti o začatie insolvenčného konania „samostatne zárobkovo činn[ou] osob[ou]“ v zmysle článku 3 ods. 1 tretieho pododseku nariadenia 2015/848. Z odôvodnenia rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyplýva, že svojimi prejudiciálnymi otázkami sa vnútroštátny súd v podstate snaží zistiť, či domnienku uvedenú v tomto ustanovení možno uplatniť na tohto dlžníka, hoci jeho činnosť, kvalifikovaná ako činnosť „samostatne zárobkovo činnej osoby“, si nevyžaduje žiadne ľudské zdroje alebo majetok, či už v rámci nemeckého územia, alebo na inom mieste.

27 Za týchto podmienok treba na položené otázky odpovedať na základe predpokladu, z ktorého vychádza tento súd, a to, že dlžník bol v čase podania žiadosti o začatie insolvenčného konania „samostatne zárobkovou činn[ou] osob[ou]“ v zmysle článku 3 ods. 1 tretieho pododseku nariadenia 2015/848. Tento predpoklad je súčasťou skutkového základu konania vo veci samej, ktorý Súdnemu dvoru neprináleží preverovať.

O prvej otázke

28 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 3 ods. 1 tretí pododsek nariadenia 2015/848 vykladať v tom zmysle, že pojem „hlavné miesto podnikania“ samostatne zárobkovo činnej osoby v zmysle tohto ustanovenia zodpovedá pojmu „podnik“ definovanému v článku 2 bode 10 tohto nariadenia.

29 Podľa článku 3 ods. 1 prvého pododseku nariadenia 2015/848 súdy členského štátu, na ktorého území sa nachádza centrum hlavných záujmov dlžníka, majú právomoc začať insolvenčné konanie, ktoré sa v tomto nariadení označuje ako „hlavné insolvenčné konanie“. Centrum hlavných záujmov dlžníka je miesto, kde dlžník pravidelne vykonáva správu svojich záujmov a ktoré je zistiteľné tretími stranami.

30 Článok 3 ods. 1 tretí pododsek tohto nariadenia stanovuje, že v prípade samostatne zárobkovo činnej osoby sa za centrum hlavných záujmov považuje hlavné miesto jej podnikania, ak sa nepreukáže opak.

31 V prejednávanej veci vnútroštátny súd vykladá pojem „hlavné miesto podnikania“ v zmysle článku 3 ods. 1 tretieho pododseku nariadenia 2015/848 s prihliadnutím na pojem „podnik“ definovaný v článku 2 bode 10 tohto nariadenia. Pýta sa, či vzhľadom na túto definíciu toto miesto predstavuje aj „podnik“ v prípade neexistencie ľudských zdrojov a majetku.

32 V tejto súvislosti treba konštatovať, že v nemeckom znení nariadenia 2015/848 existuje jazyková blízkosť medzi pojmami „établissement“ („Niederlassung“) a „lieu d’activité principal“ („Hauptniederlassung“).

33 Ako však tvrdí Európska komisia vo svojich pripomienkach, táto blízkosť neexistuje v iných jazykových verziách tohto nariadenia, ktoré používajú sémanticky odlišné pojmy, ako je najmä anglická („establishment“ a „principal place of business“), španielska („establecimiento“ a „centro principal de actividad“), francúzska („établissement“ a „lieu d’activité principal“), talianska („dipendenza“ a „sede principale di attività“), poľská („oddział“ a „główne miejsce wykonywania tej działalności“) alebo švédska verzia („driftställe“ a „huvudsakligt verksamhetsställe“).

34 Z tohto dôvodu podľa ustálenej judikatúry nevyhnutnosť jednotného výkladu rôznych jazykových verzií ustanovenia práva Únie vyžaduje, aby sa v prípade rozdielu medzi jeho jazykovými verziami predmetné ustanovenie vykladalo v kontexte všeobecnej štruktúry a účelu právnej úpravy, ktorej je súčasťou (rozsudok z 9. septembra 2020, TMD Friction a TMD Friction EsCo, C-674/18 a C-675/18, EU:C:2020:682, bod 89, ako aj citovaná judikatúra).

35 Pokiaľ ide v prvom rade o kontext právnej úpravy, treba konštatovať, že pojem „podnik“ v zmysle článku 2 bodu 10 nariadenia 2015/848 sa nachádza v článku 3 ods. 2 tohto nariadenia, ktorý určuje kritérium medzinárodnej právomoci na začatie insolvenčného konania v inom členskom štáte, ako je štát, v ktorom sa nachádza centrum hlavných záujmov dlžníka v zmysle článku 3 ods. 1 uvedeného nariadenia.

36 V súlade s článkom 3 ods. 2 toho istého nariadenia, ak sa centrum hlavných záujmov dlžníka nachádza na území niektorého členského štátu, súdy iného členského štátu majú právomoc začať insolvenčné konanie proti tomuto dlžníkovi len vtedy, ak má na území tohto iného členského štátu nejaký podnik.

37 Okrem toho z článku 3 ods. 3 nariadenia 2015/848 vyplýva, že ak sa insolvenčné konanie začalo podľa odseku 1 tohto článku, akékoľvek následné konanie začaté podľa odseku 2 sa považuje za vedľajšie insolvenčné konanie.

38 Normotvorca Únie sa teda rozhodol jasne rozlišovať medzi hlavným insolvenčným konaním uvedeným v článku 3 ods. 1 nariadenia 2015/848 na jednej strane a vedľajším insolvenčným konaním uvedeným v článku 3 ods. 2 tohto nariadenia na druhej strane. Ako pritom vyplýva z odôvodnení 23, 24, 37 a 38 uvedeného nariadenia, prítomnosť „podniku“, ako je definovaná v článku 2 bode 10 toho istého nariadenia, v členskom štáte predstavuje rozhodujúce kritérium výlučne pre začatie vedľajšieho insolvenčného konania v tomto členskom štáte. Tento pojem preto nemôže byť relevantný v rámci článku 3 ods. 1 tohto nariadenia.

39 Takýto výklad je v druhom rade v súlade s cieľom nariadenia 2015/848, ktorým je zabezpečiť právnu istotu a predvídateľnosť určenia súdu, ktorý má právomoc, použitím objektívnych kritérií (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 16. júla 2020, Novo Banco, C-253/19, EU:C:2020:585, bod 20).

40 Tento cieľ by bol pritom ohrozený, ak by pojem „hlavné miesto podnikania“ v zmysle článku 3 ods. 1 tretieho pododseku nariadenia 2015/848 zodpovedal pojmu „podnik“ uvedenému v článku 2 bode 10 tohto nariadenia, čo by spôsobilo zmätok medzi kritériami relevantnými na začatie hlavného insolvenčného konania na jednej strane a vedľajšieho insolvenčného konania na druhej strane.

41 S prihliadnutím na všetky predchádzajúce úvahy treba na prvú otázku odpovedať tak, že článok 3 ods. 1 tretí pododsek nariadenia 2015/848 sa má vykladať v tom zmysle, že pojem „hlavné miesto podnikania“ samostatne zárobkovo činnej osoby v zmysle tohto ustanovenia nezodpovedá pojmu „podnik“ definovanému v článku 2 bode 10 tohto nariadenia.

O druhej otázke

42 Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 3 ods. 1 tretí pododsek nariadenia 2015/848 vykladať v tom zmysle, že pokiaľ ide o samostatne zárobkovo činnú osobu, možno predpokladať, ak sa nepreukáže opak, že centrum hlavných záujmov tejto osoby sa nachádza v hlavnom mieste podnikania uvedenej osoby, aj keď táto činnosť nevyžaduje žiadne ľudské zdroje alebo majetok.

43 Ako vyplýva z článku 3 ods. 1 prvého pododseku nariadenia 2015/848, všeobecným hraničným ukazovateľom na určenie medzinárodnej právomoci na účely začatia insolvenčného konania je centrum hlavných záujmov dlžníka. V osobitnom prípade, keď je dlžníkom samostatne zárobkovo činná osoba, článok 3 ods. 1 tretí pododsek tohto nariadenia stanovuje vyvrátiteľnú domnienku, podľa ktorej centrom hlavných záujmov je hlavné miesto podnikania tejto osoby.

44 V prvom rade Súdny dvor rozhodol, že „centrum hlavných záujmov“ v zmysle článku 3 ods. 1 nariadenia 2015/848 sa musí určiť na základe celkového posúdenia všetkých kritérií, ktoré sú objektívne a zistiteľné tretími stranami, najmä veriteľmi, ktoré môžu určiť skutočné miesto, kde dlžník pravidelne spravuje svoje záujmy (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 16. júla 2020, Novo Banco, C-253/19, EU:C:2020:585, bod 22).

45 Zo samotného znenia článku 3 ods. 1 prvého pododseku nariadenia 2015/848 vyplýva, že na jednej strane predchádzajúce úvahy platia bez rozdielu pre každého dlžníka, či už ide o spoločnosti, právnické osoby alebo fyzické osoby, a na druhej strane, že použitím pojmu „záujmy“ v tomto ustanovení bolo zámerom normotvorcu Únie pokryť všetky hospodárske činnosti vo všeobecnosti.

46 Po prvé tak tento všeobecný hraničný ukazovateľ na určenie medzinárodnej právomoci na účely začatia insolvenčného konania, ako aj prístup založený na objektívnych kritériách a zistiteľných tretími stranami, ktorý treba prijať na účely jeho uplatnenia, teda platia aj pre samostatne zárobkovo činné osoby (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 16. júla 2020, Novo Banco, C-253/19, EU:C:2020:585, bod 23). Po druhé, vzhľadom na pojem „záujmy“ uvedený v článku 3 ods. 1 nariadenia 2015/848, sú kritériá umožňujúce určiť centrum hlavných záujmov fyzickej osoby podobné bez ohľadu na to, či ide o samostatne zárobkovo činnú osobu alebo nie, a to v rozsahu, v akom sa tieto kritériá vzťahujú na hospodársku činnosť tejto poslednej uvedenej kategórie osôb.

47 Pokiaľ pritom ide o osobu, ktorá nie je samostatne zárobkovo činná, Súdny dvor spresnil, že relevantnými kritériami na určenie centra hlavných záujmov takejto osoby sú kritériá, ktoré sa vzťahujú na jej majetkovú a ekonomickú situáciu, čo zodpovedá miestu, kde táto osoba spravuje svoje hospodárske záujmy a kde poberá a vynakladá väčšinu svojich príjmov, alebo miesto, kde sa nachádza väčšina jej aktív (pozri analogicky rozsudok zo 16. júla 2020, Novo Banco, C-253/19, EU:C:2020:585, bod 24).

48 V druhom rade, pokiaľ ide o vyvrátiteľnú domnienku uvedenú v článku 3 ods. 1 treťom pododseku nariadenia 2015/848, zo samotného znenia tohto ustanovenia vykladaného s prihliadnutím na článok 3 ods. 1 prvý pododsek tohto nariadenia vyplýva, že ak sa nepreukáže opak, predpokladá sa, že samostatne zárobkovo činná osoba pravidelne vykonáva správu svojich záujmov v hlavnom mieste svojho podnikania, pretože existuje vysoká pravdepodobnosť, že toto miesto zodpovedá centru jej hlavných záujmov. Pokiaľ táto domnienka nie je vyvrátená, súdy členského štátu, v ktorom sa nachádza toto miesto podnikania, majú medzinárodnú právomoc na začatie insolvenčného konania proti uvedenej fyzickej osobe.

49 V tejto súvislosti samotná skutočnosť, že samostatne zárobková činnosť dotknutej osoby nevyžaduje žiadny majetok alebo ľudské zdroje, nemôže sama osebe stačiť na vyvrátenie tejto domnienky.

50 Hoci umiestnenie majetku dlžníka alebo prípadných ľudských zdrojov použitých na výkon samostatnej zárobkovej činnosti dotknutej osoby predstavujú objektívne kritériá a zistiteľné tretími stranami, ktoré sa majú zohľadniť pri určení miesta, kde dlžník pravidelne vykonáva správu svojich záujmov, domnienku uvedenú v predchádzajúcom bode tohto rozsudku možno vyvrátiť len na základe celkového posúdenia všetkých objektívnych kritérií a zistiteľných tretími stranami (pozri analogicky rozsudok zo 16. júla 2020, Novo Banco, C-253/19, EU:C:2020:585, bod 28).

51 Okrem toho by táto domnienka bola zbavená potrebného účinku, ak by sa mala vykladať v tom zmysle, že nevyhnutne vyžaduje prítomnosť majetku alebo ľudských zdrojov v hlavnom mieste podnikania dotknutej osoby. Ako totiž v podstate uviedla Komisia vo svojich pripomienkach, samostatne zárobkovú činnosť možno svojou povahou vykonávať bez takéhoto majetku alebo ľudských zdrojov, takže takáto požiadavka by z pôsobnosti uvedenej domnienky vylučovala veľký počet osôb vykonávajúcich takúto činnosť.

52 V prejednávanej veci z informácií poskytnutých vnútroštátnym súdom vyplýva, že Landgericht Berlin (Krajinský súd Berlín) konštatoval, že dlžník v rámci svojej samostatne zárobkovej činnosti, ako predseda dozornej rady nemeckej akciovej spoločnosti, nepoužíval žiadne ľudské zdroje a ani majetok, či už na nemeckom území alebo na inom mieste.

53 Hoci prítomnosť takýchto ľudských zdrojov alebo majetku nie je rozhodujúca na určenie centra hlavných záujmov osoby, prináleží príslušnému súdu, aby vzhľadom na kritériá pripomenuté v bode 47 tohto rozsudku určil, kde sa nachádza centrum hlavných záujmov dlžníka, pričom zohľadní všetky objektívne skutočnosti a zistiteľné tretími stranami, ktoré sa týkajú hospodárskej situácie dlžníka, ako sú najmä tie, ktoré umožňujú určiť miesto, kde táto osoba vykonáva správu svojich hospodárskych záujmov a kde poberá a vynakladá väčšinu svojich príjmov.

54 S prihliadnutím na všetky predchádzajúce úvahy treba na druhú otázku odpovedať tak, že článok 3 ods. 1 tretí pododsek nariadenia 2015/848 sa má vykladať v tom zmysle, že pokiaľ ide o samostatne zárobkovo činnú osobu, predpokladá sa, ak sa nepreukáže opak, že centrum hlavných záujmov tejto osoby sa nachádza v hlavnom mieste podnikania uvedenej osoby, hoci táto činnosť nevyžaduje žiadne ľudské zdroje alebo majetok.

O tretej otázke

55 Vzhľadom na odpoveď poskytnutú na druhú otázku nie je potrebné odpovedať na tretiu otázku.

O trovách

56 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (ôsma komora) rozhodol takto:

1. **Článok 3 ods. 1 tretí pododsek nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/848 z 20. mája 2015 o insolvenčnom konaní**

   sa má vykladať v tom zmysle, že:

   pojem „hlavné miesto podnikania“ samostatne zárobkovo činnej osoby v zmysle tohto ustanovenia nezodpovedá pojmu „podnik“ definovanému v článku 2 bode 10 tohto nariadenia.

2. **Článok 3 ods. 1 tretí pododsek nariadenia 2015/848**

   sa má vykladať v tom zmysle, že:

   pokiaľ ide o samostatne zárobkovo činnú osobu, predpokladá sa, ak sa nepreukáže opak, že centrum hlavných záujmov tejto osoby sa nachádza v hlavnom mieste podnikania uvedenej osoby, hoci táto činnosť nevyžaduje žiadne ľudské zdroje alebo majetok.

Podpisy